

22-24 Eylül 2002
İstanbul - Türkiye

6. Uluslararası Bediüzzaman Sempozyumu

Risale-i Nur Işığında Küreselleşme ve Ahlâk

 NESİL

22-24 Eylül 2002
İstanbul - Türkiye

6. Uluslararası Bediüzzaman Sempozyumu

Risale-i Nur Işığında Küreselleşme ve Ahlâk

Danışman:
Prof. Dr. Faris Kaya

Editör:
Abdullah Albayrak

Tashih:
Orhan Güler

Mizanpaj:
Ömer Demirtaş

Kapak:
Mesut Sarı

Üretim Sorumlusu:
Ali Osman Macit

ISBN: 975-269-020-3

Baskı: Temmuz-2004

Baskı-Cilt:
Nesil Matbaacılık
Sanayi Cd. Bilge Sk. No: 2
34196 Yenibosna / İstanbul
Tel: (0212) 551 32 25 pbx

NESİL YAYINLARI
Sanayi Cd. Bilge Sk. No: 2 Yenibosna
34196 Bahçelievler / İstanbul
Tel: (0212) 551 32 25 pbx
Faks: (0212) 551 26 59

İnternet: www.nesil.com.tr
e-posta: nesil@nesilyayinlari.com

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak Nesil Basım Yayın'a aittir. İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

Risale-i Nur'da Küreselleşme Etkilerine Karşı Durma

Prof. Dr. Muhammed Abdunnebi*

Şahıs biyografisi çalışmak kuyudan su çekmeye benzer ki kovaya bir şeylerin bulaşması kaçınılmazdır. Birtakım kanaatleri kaydetmek veya bir üslup çıkarmak bazen sevenlerini mutlu etmeyeceği gibi, hasımlarını da kızdırabilir. Hasımları, onun iyiliklerinden bahsedilmesinden, sonrakilerin onu hayırla yad etmesinden rahatsızlık duyarlar. Kötü bir gidişata veya şerli bir tercihe maruz kalmış kimse-lerin hakkında bulanık kanaatlerde bulunmak onları üzer.

Yaşadığımız şu zaman diliminde olayları takip edemeyen, problemi çözemeyen veya bir bilgiyi elde etmekten aciz kalana merhamet edilmemektedir. Bir köşeye çekilmiş, kendi halinde, asrının kavgalarından uzak, bir adamın yeri nerededir? Böyle birinin daha hayatta iken fikir önceliğinden, bir ıslah çalışmasına önderlikten bahsetmesi mümkün müdür? Ölüm onu aldığı anda ise adının unutulmasından korkulur, kaldı ki eserlerinin bekasından bahsedilebilirdi.

Zaman şunu göstermiştir ki, bilgi teknolojisine hakim olan ve bunu kullanabilen, ilk sırayı alma hakkını kazanmaktadır. Okuyucu, Said Nursî'nin sözünü alıp, onun genel metodundan bağımsız yorumlayacak olursa aradaki farkı anlamakta güçlük çekmez. Bir düşünce yoğunluğu içinde bu sözü söyleyenin tadını çıkardığı bir bağlılığı yaşadığını görür. Başkalarının dayatması ile bozulan bir seçimle karşı karşıya kaldığını, hürriyetinin zorlama ile, uzlet felsefesinin yalnızlık şikayeti ile karıştığını görür. Bir yandan övünç kaynağı olmasını ümit ettiği bir sabır cihadi, diğer yandan içine düğümlenmiş iniltili nefesler... Bütün bunlar, du-

---

* **Prof. Dr. Muhammed Abdunnebi:** Cezayir Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi öğretim üyesidir. Aynı fakültenin usuluddin bölümünde ilmi heyet başkanıdır. Ulusal ve uluslararası çapta pek çok konferans ve sempozyuma katıldı. Çeşitli ilmi dergilerde makaleleri yayınlandı.

varların içine hapsedilmiş bir esiri resmetmekte. Akıl ve vicdan yolculuğu ile duvarları yıkmakta, gözetleyenlere karşı adım atmakta, ancak cesetler ile tutulabilecek duvarlardan sıçramakta. Sınır tanımayan düşüncesini kontrol edecek hiçbir şey yok. Hisleri sevgi dışına ne yol ne de metot kabul etmektedir.

Said Nursî'ye has olan hususlardan biri, davet üslubunda yeni ve eski iki ekole sahip olmasıdır. Bu durum, en azından yakın geçmişte karşılaşmadığımız bir durumdur. Her ne kadar bu iki ekol veya tercih ile ilgili olumlu veya olumsuz kanaatlerimiz olsa da bu durum onun fikirlerine karşı bir hayranlık beslemeye mani değildir. Onlarca yıl bir fikri kendine yol edinmiş, birçok kimseyi kendisine tabi etmiş bir adam ki, geri adım atsa da davetini açıkça dile getirme cesaretini kaybetmiyor. Ancak bütün bunlardan önemlisi, onun metodunun köşe taşlarını oluşturan fikir ve davet üslubunu bilmemiz gerekmektedir. Nihayet her tecrübe, eleştiri ve değerlendirmeye tabi tutulduğunda kötü görünen birtakım göstergeler gün yüzüne çıkarılmak istenir veya birtakım taraflı değerlendirmelere maruz kalır ki, bunlar her düşüncenin başına gelen olağan şeylerdir.

Sekiz sene boyunca hiçbir gazete okumadığını övünçle ve hatta bir meydan okuma edası ile söyleyen bir kimseyi alelacele birileri kalkıp rahatça yetersiz bir anlayış, eksik bir metot veya da sünnete aykırı davranmakla tenkit edebilir.¹ Belki bu tenkidinin de haklılık payı olabilir. Ancak değerlendirme metodunda doğru olan, açığa vurulan ve savunulan ikinci tercih dahilinde bu tasarrufun yapılmasıdır. Said Nursî'nin bir günde sekiz gazete okuduğu ilk metodunu da böyle değerlendirmek gerekir.²

Siyasete karşı uzak durmasının sebebini açıklarken, siyasetin derinliklerine girdiğini söyler: “Dokuz-on sene evveldeki Eski Said, bir miktar siyasete girdi. Belki siyaset vasıtasıyla dine ve ilme hizmet edeceğim diye beyhude yoruldu. Ve gördü ki, o yol meşkûk ve müşkülâtlı ve bana nispeten fuzuliyâne, hem en lüzumlu hizmete mâni ve hatarlı bir yoldur. Çoğu yalancılık; ve bilmeyerek ecnebî parmağına âlet olmak ihtimali var.”³ Bu durumda muvafık veya muhalif olması onun için önemini yitirmektedir. Biz belki de onu destekleyen bazı delilleri tartışabiliriz; peygamberlerin ve ıslahatçıların zaman dilimleri ile kıyaslayıp, Eski Said'i başarısız gördüğü zaman dilimini de sorgulayabiliriz. Hatta “İkinci tercihinin başarılı olacağını nereden biliyorsun?” da diyebiliriz. Zira farklı değerlendirmelerde kıyas aynı sonucu vermeyebilir. Şayet bir davanın başarısı bir şahsın omuzlarına yüklenmişse o şahsın başarısızlığının takdiri farklılık arzedebilir. Bu şahsın boynuna bir ümmetin ve ulusun sorumluluğu yüklenmiştir. Büyük davalarda tereddüde, ayak sürçmelerine ve hatta düşmanın elinde oyuncak olma veya başkaları ile uyum içinde olma veya olmama durumlarına binaen değişime de yer yoktur.

Küreselleşmenin içinde değil de kenarında yaşayanlar, bu konuda risalelerde geçen ifadelerle çarpabilirler ve belki de Said Nursî, küreselleşmenin neticelerini ve izlerini kabul etmek şöyle dursun, ilk araçlarını bile kabul etmiyor, zannede-

¹ RNK, s. 374.

² RNK, s. 374.

³ RNK, s. 374.

bilirler. Zira Said Nursî, kimse ile mektuplaşmayan biridir: “Zaten muhabere etmiyordum; etsem de, pek nadir olarak bir mesele-i imaniyeyi bir dostuma yazardım. Hattâ dört senede kardeşime bir tek mektup yazdım. Ve ihtilâttan hem ben kendimi men ediyordum, hem de ehl-i dünya beni men ediyordu.”¹

Başkalarının engellemesi meselesi, en azından bana göre, ikincil bir meseledir ve de gizli bir taraftan teşhir olunmasına binaen zikredilmiştir. Dünyadan yüz çevirmesinin gerçek sebebi ise Kur’an-ı Kerim ve iman hizmetine vermiş olduğu ehemmiyettir. Kaldı ki, bu en yüce, en halis ve de en gerekli bir hizmettir.²

Risaleleri okuyan bir kimse, hedeflenen bu hizmeti görür, bir din alimi olarak mes’uliyetini bilir ve takdir eder: “Fakat ilim itibarıyla insanlara dahi bir menfaat dokundurmak için şer’an hizmete mükellef olduğumdan, hizmet etmek isterim. Lâkin o hizmet, ya hayat-ı içtimaiye ve dünyeviyeye ait olacak. O ise elimden gelmez. Hem fırtınalı bir zamanda sağlam hizmet edilmez. Onun için, o ciheti bırakıp, en mühim, en lüzumlu, en selâmetli olan, imana hizmet cihetini tercih ettim.”³

Said Nursî, kendisini ve de hizmetlerini değerlendirirken gayet mütevazî davranır. Gücünün veya arzusunun fevkinde bir rolü akla getirebilecek bir şeyi ne ima eder, ne de sarahatle ifade eder. Kendi adına kazanmış olduğu imanî hakikatlere ulaşmak ve tecrübe etmiş olduğu manevî ilaçları başkalarına ulaştırmakla kani olmuştur: “Kendi nefsimde kazandığım hakaik-i imaniyeyi ve nefsimde tecrübe ettiğim mânevî ilaçları, sair insanların eline geçmek için, o kapıyı açık bırakıyorum. Belki Cenâb-ı Hak bu hizmeti kabul eder ve eski günahıma kefaret yapar.”⁴

Said Nursî’nin sözlerini tevil eden samimi bir seveni, şu veya bu ifadesini, yerleşik metoduna veya yaygın olan düşüncesine göre yorumlayarak, nur talebelerini zamanın bir dayatması olan, sebeplerinin kalkması ile manasız hale gelen düşünce uzletinden çıkmaya davet edebilir. Nitekim Said Nursî’nin sözü de bunu ima etmiyor mu? Bu halini, hareketini engelleyen ve de aktif çalışmasına mani olan yaşlılığa bağlamıyor mu? Kendisini dünyadan neredeyse tecrit eden, başka tercih hakkı bulunmayan yalnızlığına dayandırmıyor mu? “İşte, böyle hadsiz bir hayat-ı ebediyeye çalışmayı ve iman gibi kutsî bir nura hizmeti bırakmak, ihtiyarlık zamanında lüzumsuz, tehlikeli siyaset oyuncaklarına atılmak, benim gibi alâkasız ve yalnız ve eski günahlarına kefaret aramaya mecbur bir adamda ne kadar hilâf-ı akıldır, ne kadar hilâf-ı hikmettir, ne derece bir divaneliktir; divaneler de anlayabilirler.”⁵ Acaba Said Nursî’nin siyasetle ilgilenmesine ihtiyarlığı ve ikrah altında olması engel olmuştur, yoksa şartlar değişse veya iyileşse durum değişir miydi?

Said Nursî’nin aşağıdaki ifadelerinden tevilci, esaret ve ikrah sebeplerinin kalkması ile hayatını değiştirebileceği düşünme üslubunu yenileyebileceği sonucu çıkartılabilir: “Ben de derim: Hey efendiler! Ne hakla bana usul-ü medeniyetinizi

¹ RNK, s. 376.

² RNK, s. 374.

³ RNK, s. 373.

⁴ RNK, s. 374.

⁵ RNK, s. 375.

teklif ediyorsunuz? Halbuki siz, beni hukuk-u medeniyetten iskat etmiş gibi, hak-sız olarak beş sene bir köyde muhabereden ve ihtilâttan memnu bir tarzda ikamet ettirdiniz. Her menfiyi şehirlerde dost ve akrabasıyla beraber bıraktınız ve sonra vesika verdiğiniz halde, sebepsiz beni tecrid edip, bir-iki tane müstesna, hiçbir hemşehriyle görüştürmediniz. Demek beni efrad-ı milletten ve raiyetten saymıyorsunuz. Nasıl kanun-u medeniyetinizin bana tatbikini teklif ediyorsunuz? Dünyayı bana zindan ettiniz. Zindanda olan bir adama böyle şeyler teklif edilmez.”¹

Açıkça görülüyor ki, Said Nursî, bir vatandaki görevlerden ve haklardan bahsetmektedir. Etrafında olup bitenden haberdardır. Bu durum, etrafında ne olup bittiğinden haberi olmayan birtakım abid ve zahitlerin mesleğinden farklıdır. Ne var ki, aynı diyalog içinde Said Nursî, kendi konumunu değerlendirirken çelişkili ifadeler kullanmakta, bazen bu durumunun cebri olduğunu, bazen de kendi tercihi olduğunu ifade etmektedir: “Siz bana dünya kapısını kapadınız. Ben de âhiret kapısını çaldım; rahmet-i İlâhiye açtı. Âhiret kapısında bulunan bir adama, dünyanın karmakarışık usul ve âdâtı nasıl teklif edilir? Ne vakit beni serbest bırakıp, memleketime iade edip hukukumu verdiniz; o vakit usulünüzün tatbikini isteyebilirsiniz.”²

Said Nursî'nin muhatabının medeniyetinden ve o medeniyetin adabından kopuşu, giyiminden kuşamına kadar her yönü ile o medeniyeti reddedişi, hapis ve engellemeler midir? Yoksa dünya ehlinin adetlerini tatbik etmekten kendisini men eden ahirete yönelişi midir?

Bana göre başlıca sebep, son zikredilendir. İlk sebebi dile getirmesinin hikmeti ise saygı gösterilmesini istediği mantıklı bir taciz üslubudur. Zira şüphecinin sorusuna verdiği cevap ve muhatabın dalmış olduğu konulara dalmayı tümünden reddetmesi ve hapsinden önceki mesleğine onları havale etmesi, bunun açık bir göstergesidir. “Evvvelki noktalar size emniyet vermekle beraber, memleketimde, talebe ve akrabam içinde, beni dinleyenlerin ortasında, heyecanlı hadiseler içinde dünyanıza karışmadığım halde, diyar-ı gurbette ve yalnız, tek başıyla, garip, zayıf, âciz, bütün kuvvetiyle âhirete müteveccih, ihtilâttan ve muhabereden kesilmiş, iman ve âhiret münasebetiyle uzaktan uzağa yalnız bazı ehl-i âhireti dost bulan ve başka herkese yabancı ve herkes de ona yabancı nazarıyla bakan bir insan, semeresiz, tehlikeli dünyanıza karışsa, muzaaf bir divane olmak gerektir.”³

Yeni Said'in düşünce ekolünün üç temel unsuru vardır ki, bunlarda ne ikrahın ne takiiyenin ne de hileli yola kaçmanın bir izi vardır.

Birinci temeli, felsefî temel olarak niteleyebiliriz: “Eski Said ile mütefekkirin kısmı, felsefe-i beşeriyenin ve hikmet-i Avrupaiyenin düsturlarını kısmen kabul edip, onların silâhlarıyla onlarla mübareze ediyorlar, bir derece onları kabul ediyorlar. Bir kısım düsturlarını, funun-u müspete suretinde lâyetzelzel teslim ediyorlar; o suretle, İslâmiyetin hakikî kıymetini gösteremiyorlar. Adeta, kökleri çok derin zannettikleri hikmetin dallarıyla İslâmiyeti aşıyorlar, güya takviye ediyorlar. Bu tarzda galebe az olduğundan ve İslâmiyetin kıymetini bir derece tenzil etmek

¹ RNK, s. 378.

² RNK, s. 378.

³ RNK, s. 378.

olduğundan, o mesleği terk ettim. Hem bilfiil gösterdim ki, İslâmiyetin esasları o kadar derindir ki, felsefenin en derin esasları onlara yetişmez, belki sathî kalır.”¹

İkinci temel ise birinci temelle alakalı olup davet hizmetinde bulunan ıslahatçıların şanına yakışmayan özelliklerden arınmayı gerekli kılar. Zira hasmane ilişki içinde olan bir kimse, isabet etmeyecek de olsa bu yönden bir saldırıda bulanabilir, hedefini şaşırırsa bile açık bir hakikat leke almış olur: “Hakaik-i imaniye ve Kur’âniye birer elmas hükmünde olduğu halde, siyasetle âlûde olsaydım, elimdeki o elmaslar, iğfal olunabilen avam tarafından, ‘Acaba taraftar kazanmak için bir propaganda-i siyaset değil mi?’ diye düşünürler. O elmaslara âdi şişeler nazarıyla bakabilirler. O halde, ben o siyasete temas etmekle, o elmaslara zulmederim ve kıymetlerini tenzil etmek hükmüne geçer.”²

Yeni bakıştaki üçüncü temel, siyasidir.

Risaleleri okuyan veya onunla ilgili yazı yazan bazı kimseler, Bediüzzaman’ın metodunu siyasetten tecrit ederek veya Said Nursî’yi siyaseti lanetleyenler kategorisine koyarak zulmetmiş olurlar. Zira bu anlayış, okuyucu nezdinde Nursi ile ilgili yanlış anlamaya veya da kötü bir intibaa sevk edebilir. Zira bu durumda Nursi, İslam düşünürlerinin ve davetçilerinin şümülü ile iftihar ettikleri ve dinin temel özelliklerinden kabul ettikleri bir hususta muhalif kalmış olur. Veya şöyle düşünülür ki, Said Nursî, realitenin dayatmalarına karşı durmaktan aciz kalıp bir köşeye çekilmiş, oradan dini düşünmüş, binaenaleyh de düşünceleri dar bir alanla sınırlı kalmıştır. Ancak Said Nursî’yi bütüncül bir şekilde araştıran kimse insafli davranır. Genelme kurallarına vakıf olan bir kimse, töhmetleri nefyeder. Risalelerde gördüğümüz fıkıh\ince anlayış, onu diğer yollarla kıyaslanmayacak bir yüceliğe çıkarır ki, o diğer yolların kusurları ve davetçilerinin eksikliği malumdur. Böylelikle Said Nursî, kayıtsız bir şekilde böyle bir ortaklığa giren ve kötü akıbetlerini üstlenmek zorunda kalan kimselerden ayırır. Aynı zamanda sözde uzlet ehli olup, bu sayede bir geçim kaynağı elde eden kimselerden veya zühdünü bir kazanç vesilesi yapan adamlardan da kendini ayrı tutar. Said Nursî, sözlerinde sadece bu olumsuz intibaları reddetmekle kalmaz, medeniyete karşı takınılacak tavrın köklerini de yerleştirmeye çalışır ki, bu medeniyetin temellerini incelemiş, nihayetine varmamış olduğu haldeki tutarsızlıklarını görmüş ve İslam şeriatının temelleri karşısındaki çürüklüklerini ispat etmiştir. Aralarından birine üstünlük atfetme sonucunu doğuran değerlendirmesinde, ilkel bir şekilde ötekinin değerlerinin küreselleşmesini zımmen reddetmez, aksine bu değerlerin ve kuralların bizzat kendisini reddeder. İslam medeniyetinin temellerine sıkıca sarılmaya çağırır. “İdrak etmediği veya yaşamadığı bir şey hakkında nasıl yargıda bulunur?” denilemez. Zira medeniyet-i hazırada zikredilen esaslar ve ilkeler bugün de geçerlidir. Değişen sadece olumsuz yönlerdeki hızlı artış oranıdır. Said Nursî şayet bir asır önce medeniyet-i hâzıranın aldatıcı unsurlarını reddediyordu ise şimdi haydi haydi reddedecektir: “İşte, medeniyet-i hazıra, felsefesiyle hayat-ı içtimaiye-i beşeriyede nokta-i istinadı kuvvet kabul eder. Hedefi menfaat bilir. Düstur-u hayatı ‘cidal’ tanır. Cemaatlerin rabitasını

¹ RNK, s. 560, 561.

² RNK, s. 375.

unsuriyet ve menfî milliyet bilir. Gayesi, hevesât-ı nefsanîyeyi tatmin ve hâcât-ı beşerîyeyi tezyid etmek için bazı lehviyattır.”¹

Bu zalim düzenin bugün değişen bir yönü var mıdır ki? Aksine ötekinin za-yıflığı arttıkça bu düzenin de azgınlığı ve yırtıcılığı artmaktadır. Özellikle de gü-cün zulme dönüştüğü bir dönemde bu daha da artmıştır. Diğerleri için hareket alanı tamamen daralmış, sadece güce sahip olmaları da yetersiz hale gelmiştir. Bunun yanı sıra diğerlerine sözünü geçirebilmek için servet sahibi olması da ge-rekmektedir. Said Nursî bunları önceden görebilmekte ve ahiretten bahsederken şöyle demektedir:

“İkinci cereyan ise: Tabiiyyun, maddiyyun felsefesinden tevellüt eden bir cereyan-ı nemrudâne, gittikçe âhîrzamanda felsefe-i maddiye vasıtasıyla intişar ederek kuvvet bulup, ulûhiyeti inkâr edecek bir dereceye gelir.”²

Bu medeniyetin ikinci esası, var oluş gayesine dayanır: “Medeniyet-i hâzırânın hedef-i kastı, fazilet bedeline hasis bir menfaattir. Menfaatin şe’nidir tezâ-hum ve tehâsum. Bundan çıkar cinayet.”³ Acaba milletlerin kaderlerini ve servet-lerini doğrudan veya dolaylı olarak sömürmekten daha büyük bir cinayet olabilir mi? Said Nursî’nin yaşamış olduğu iğrenç sömürü ağı ile veya büyük şirketler ta-rafından gerçekleştirilen bu sömürünün ne farkı var? Bunlar sayesinde küresel-leşme devam edecek, misyonerlik faaliyetleri ile bunların ön hazırlıkları İslam dünyasının her bir tarafında sür’atli bir şekilde yayılacaktır.

Said Nursî’nin yaptığı okuma, Batı medeniyetinin gerçeğini gören gayet ince ve dakik bir okuma mıdır? Yoksa geleceğe dair birtakım kapalılıkları olan veya en kötüsüne dair bir öngörü olup da daha kötüsü mü ortaya çıkmıştır?

O veya bu ihtimal olabilir. Ancak birçok kimsenin düşünmediği gerçekleri Said Nursî ince bir düşünceyle bulmuştur. Zaten Batının aldatıcı dış yüzüne, içi boş şekillerine, gerçeği saklayan yüzeysel parıltılarına aldanan kimselerin bunu düşünmeleri de imkansızdır.

“Şu medenîlerden çoğunun eğer içini dışına çevirirsen, görürsün: Başta may-munla tilki, yılanla ayı, hınzır; sîreti olur suret.”⁴ Said Nursî, keskin bakışı saye-sinde, Batı medeniyetinden bahsederken hem onlara hem de bütün dünyaya gele-bilecek yıkıcı tesirlerini önceden görebilmiştir: “Şu medeniyet-i habîse tek bir defada kustu. Midesi daha bulanır. Âlem-i İslâmdaki istinkâf-ı mânidar, hem de bir câ-yı dikkat.”⁵ Gerçekten de Said Nursî’nin öngörülleri çıktı. —haşiyede de ifade edildiği gibi, bundan sonra iki büyük cihan harbi patlak verdi!

Bu medeniyetin karşısında ise Kur’an-ı Kerim medeniyeti tamamen farklı ve hatta birbirine zıt esaslar üzerine bir medeniyet öngörür: “Şeriatteki rahmet, semâ-i Kur’ân’dandır. Medeniyet-i Kur’ân esasları müspettir. Beş müspet esas üzere dö-

¹ RNK, s. 183.

² RNK, s. 371.

³ RNK, s. 326.

⁴ RNK, s. 326.

⁵ RNK, s. 327.

ner çarh-ı saadet: Nokta-i istinad, kuvvete bedel haktır. Hakkın daim şe'nidir adalet ve tevazün. Bundan çıkar selâmet, zâil olur şekavet. Hedefinde menfaat yerine fazilettir. Faziletin şe'nidir muhabbet ve tecazüb. Bundan çıkar saadet; zâil olur adâvet. Hayattaki düsturu, cidal kıtal yerine düstur-u teavündür. O düsturun şe'nidir itihad ve tesanüd; hayatlanır cemaat. Suret-i hizmetinde, hevâ heves yerine hüdâ-yı hidayettir. O hüdânın şe'nidir insana lâıyk tarzda terakki ve refahet, Ruha lâzım surette tenevvür ve tekâmül. Kitlelerin içinde cihetülvahdeti de: Tard eder unsuriyet, hem de menfi milliyet. Hem onların yerine rabita-i dindir, nispet-i vatanîdir, alâka-i sınıfîdir uhuvvet-i îmânî. Şu rabitanın şe'nidir samimî bir uhuvvet."¹

İşte bu değerlerin egemen olması, hatta dahasını söylemek gerekirse küreselleşmesi gerekir. Zira bu değerler şerri olumsuzlamakta, hayrı barındırmaktadır.

Said Nursî, Batı medeniyetinin talebesi ile Kur'an-ı Kerim medeniyetinin talebesini karşılaştırır; yukarıda zikredilen esasların birincisinin nasıl kuvvete ve zevke köle yaptığını, diğerinin ise nasıl izzetli bir kul olduğunu anlatır. Zira gerçek kulluk içinde olan izzetlidir, gerçek kulluk ise diğerinin kul olduğu şeylere kul olmamaktır.

"Hem senin şakirdin mütemerriddir. Fakat bir lezzeti için nihayet zilleti kabul eden miskin bir mütemerriddir. Hasis bir menfaat için şeytanın ayağını öper dercede alçaklık gösterir.

"Hem cebbardır. Fakat kalbinde bir nokta-i istinad bulamadığı için, zâtında gayet âciz bir cebbâr-ı hodfuruştur.

"O şakirdin gaye-i himmeti hevesât-ı nefsâniyeyi tatmin ve hamiyet ve fedakârlık perdesi altında kendi menfaat-i nefsinin arayan ve hırs ve gururunu teskin etmeye çalışan bir dessastır. Nefsinden başka ciddî olarak hiçbir şeyi sevmiyor, her şeyi nefesine feda ediyor.

"Amma Kur'an'ın hâlis ve tam şakirdi ise bir abddir. Fakat âzam-ı mahlûkata karşı da ubudiyete tenezzül etmez ve Cennet gibi en büyük ve âzam bir menfaati gaye-i ubudiyet yapmaz bir abd-i azizdir.

"Hem halim selimdir. Fakat Fâtır-ı Zülcelâlından başkasına, izni ve emri olmadan tezellüle tenezzül etmez bir halîm-i âlihimmettir.

"Hem fakirdir. Fakat onun Mâlik-i Kerîmi ona ileride iddihar ettiği mükâfatla bir fakir-i müstağnîdir.

"Hem zayıftır. Fakat kudreti nihayetsiz olan seyyidinin kuvvetine istinad eden bir zaif-i kavîdir ki, Kur'an hakikî bir şakirdine Cennet-i ebediyeyi dahi gaye-i maksat yaptırmadığı halde, bu zâil, fâni dünyayı ona gaye-i maksat hiç yapar mı?"²

İşte her iki felsefenin ortaya koymuş olduğu insan modeli... İşte her iki insan tipinin arzuları arasındaki fark düzeyi... Daha belirgin bir şekilde belki de her ikisinin de fedakarlık ve diğerkamalık duygularından aralarındaki fark görülebilir: "Felsefenin şakirdi, kendi nefsi için kardeşinden kaçır, onun aleyhinde dâvâ açar. Kur'an'ın şakirdi ise semâvat ve arzadaki umum salih ibâdî kendine kardeş telâkki

¹ RNK, s. 326.

² RNK, s. 645.

ederek, gayet samimî bir surette onlara dua eder. Ve saadetleriyle mes’ut oluyor.”¹

Said Nursî, okuyucularını mahiyetinden gafil oldukları dinde var olan gerçek hayırlardan haberdar etmek için bu tür karşılaştırmaları çokça yapar. Diğer yandan da kusurlarını telafi edip güzel Müslüman olmalarını, nefislerinin tuzağına düşmekten kaçmalarını ister. Gayet açık bir şekilde korunma zırhına bürünmelerini talep eder: “Ey bu vatan gençleri! Frenkleri taklide çalışmayınız. Âyâ, Avrupa’nın [bugün için Amerika] size ettikleri hadsiz zulüm ve adâvetten sonra, hangi akılla onların sefahat ve bâtil efkârlarına ittibâ edip emniyet ediyorsunuz?”²

Aynı çağrısını yineler: “Ey gençler ve ey İslâm evlâtları! Avrupa’nın size karşı olan merhametsiz zulüm ve adavetine ve batıl efkârına ne akılla muhabbet edip onları taklit ediyorsunuz ve onlara ittibaen sefahatlerine iştirak ve saflarına iltihakla mukabele ediyorsunuz? Onları taklit ve onlara ittibâ ile beraber dâvâ-yı hamiyet yalandır. Milleti istihfaf ve milliyetle istihzadır! Cenab-ı Hak bizi de, sizi de tarik-i müstakimden ayırmayıp hidayette kılsın. Âmin.”³

Bugün bu sözlere bakacak olsak bunun Avrupa’nın güdümüne girme ve onunla bütünleşme çağrıları ile bütün bütüne zıt olduğunu kabul etmek durumunda kalırız. Küreselleşmeye ve onun genelleştirilmeye çalışılan hareket sistemine karşı bir tavır olduğunu görürüz. Bu o kadar açık bir hakikattir ki, hiçbir tevil veya yorumla geçiştirilemez. Said Nursî, sanki aramızda imiş gibi bununla da yetinmez; topraklarımızda küreselleşmeye zemin hazırlayan değerlere, ahlaka ve yaşayış biçimine de açık bir savaş ilan eder. Eski veya yeni oluşturulan atmosferin çok fazla değişmediği de görülebilir. Değerler alanında oluşturulan boşluk, bağlılık ve boyundurukluk getiren taklit görüntüsü ile elbette doldurulacaktır.

Said Nursî’nin bu çağrıları yaptığı zamandaki şartlar ile bugünün şartları çok fazla farklılık arz etmiyor. Belki hacim ve miktar biraz farklılaşmış, teknoloji devriminin ürünü mekanizmalar gelişmiştir. Zira nihai olarak her asırda hedef alınan, insanın dini, ahlaki, zevkleri ve görenekleri olmuştur.

Said Nursî, yukarıda din bağının Kur’an-ı Kerim medeniyetinin temellerinden biri olduğuna işaret etmişti. Bu bağın şanınin da ırkçılığa ve menfi milliyetçiliğe münafî olan kardeşlik bağı olduğunu zikretmişti. Risalelerde bir çok yerde menfi milliyetçiliğin yıkıcı tesirlerinden bahsetmiştir. Mesela Emeviler siyasetlerine bir nebze de olsa bunu karıştırmışlardı. Hem İslam alemini kızdırmışlar, hem de iç çekişmelerden başları çok sıkıntılara girmiştir. Avrupa ulusları da böyledir. Bu asırda milliyetçilik naraları kopup da bu düşünceler benimsenince Fransızlar ile Almanlar arasında amansız olaylar tekrar gün yüzüne çıkmıştır.⁴

Bu menfi milliyetçilik o kadar ümit olarak takdim edilmiştir ki, kitlelerin peşinden koştuğuları bir slogan haline gelmiş, tek bir parça toprakta uluslar bölük pörçük olmuşlardır. Bunun sebebi ise din bağı yerine ırk bağının tesis edilmesi

¹ RNK, s. 645.

² RNK, s. 646.

³ RNK, s. 1394.

⁴ RNK, s. 499.

olmuştur. Buna karşı duranların sesleri ise çöldeki çığlık mesabesinde kalmıştır. Bunun sebebi sadece şehamet ve kişilik duygularının kaybolması değil, aynı zamanda bu çığlıkların da azgın yeni nesil tarafından kötü gözle görülür olmasıdır. Said Nursî'nin şu sözleri de bunu tekit etmektedir: Avrupa, doymak bilmeyen bir ejderhadır, hedefleri de bitmemektedir.

Bediüzzaman'ın menfi milliyetçilikten bahsetmesi, müspet milliyetçiliği övmek anlamına gelmektedir: “Müspet milliyet, hayat-ı içtimaiyenin ihtiyac-ı dahilisinden ileri geliyor. Teâvüne, tesanüde sebeptir; menfaatli bir kuvvet temin eder, uhuvvet-i İslâmiyeyi daha ziyade teyid edecek bir vasıta olur.”¹

Bunun şiarı şu ayeti kerimedir:

“Ey insanlar! Birbirinizi tanımanız için sizleri bir dişi ve erkekten yarattık ve de sizleri grup grup, kabile kabile kıldık. Şüphesiz ki Allah katında en değerli olanınız, en takvalınızdır. Muhakkak ki, Allah alimdir, habirdir.” (Hücurat: 13).

“Yani, sizleri cemaat cemaat, kabile kabile, ulus ulus, milliyet milliyet yarattık ki, birbirinizi tanıyasınız. Sosyal ilişkiler kurup aranızda bir tanışma tesis edesiniz. Yoksa birbirinizle kavga edesiniz, çekişesiniz diye sizleri kabilelere ve gruplara ayırmış değiliz.”²

Said Nursi tekrar tekrar bu prensip üzerinde durur. Bu prensipten sapılmaması için de kendi ulusunu devamlı olarak uyarır. Zira aksi bir durum, yok olmak ve tarih sahnesinden silinmek demektir. Bugün maalesef onun bu samimi çağrılarını kabul görmemiştir. Batı, bizi yıkma ve parçalama işlemini bitirdikten sonra kendisi için tek bir din ve ulus çatısı altında birleştirme çağrılarını yapmaktadır!

Küreselleşmenin en önemli mekanizmalarından veya çağrışımlarından biri de açlık edebiyatıdır. Bu sayede Batı, gelişmekte olan devletleri uluslararası kurumlardan borç almaya sevk eder. Binaenaleyh de zaten fakir olan uluslar daha fakir hale gelirler. Tek gayeleri artık aldıkları borçları ödemek olur. Bu politikanın bir neticesi olarak birçok devlet bu kurumların elinde rehin hale gelmiştir. Bunun sonucu olarak da egemenliklerini ve bağımsız karar alma mekanizmalarını kaybetmişlerdir.

Said Nursi kendi çağında bugünün problemlerine de çözümler sunuyordu. Birçok risalesinde bugünün krizlerini önceden haber vermekte, bunlara karşı, Kur'an-ı Kerim'in hidayet gerçeğinden, günü ve yarını değerlendiren düşüncelerle çözümler sunmaktadır. Mesela ahir zamanda açlık belasının baş göstereceğinden bahseder. Araştırmacı, bunu belki de Said Nursi'ye nispet edilen kerametlerden biri olarak görüp geçebilir. Hatta tabileri, karşıtlarına karşı bir delil olarak kullanabilirler. Ancak bu tür çabalar, bu gerçeğin varlığını ortadan kaldırmaz. Kaldı ki, bunun zahir sebeplerini ve de teklif ettiği reçeteyi de zikretmiş olduktan sonra... Said Nursî bu tekliflerini bir tür ekonomik veya sosyal tartışma ve çekişme için yapmamaktadır. Bunlar Said Nursî'nin düşünce ürünü çözümleridir ki, araştırmacı bir kimse bu düşünceleri bütüncül bir düşünce akışında ele almalıdır.

Günahları bırakmak ve samimi bir tövbe etmek her zamanda ve zeminde

¹ RNK, s. 499.

² RNK, s. 498, 499.

akıllı kimselerin yapageldikleri nasihatlerdir. Ancak maişet hususunda iktisatlı davranmak ve zekat vermeyi teşvik etmek, bugün de yarın da iktisat bilenlerin nasihatidir. Açlık ve müzmin fakirlik probleminin kalıcı reçetesi ancak bu iki düsturla mümkündür. Hatta bütün beşeriyetin saadeti buna bağlıdır: “Beşerin saadet-i hayatiyesi, iktisat ve sa’ye gayrette olduğunu ve onunla beşerin havas, avâm tabakası birbiriyle barışabilir.”¹

Said Nursî, israfçının aklına hitap ederek der ki: “Ey müsrifli kardeşim! Ta-gaddî noktasında bir iken iki lokma; bir lokma bir kuruşa, bir lokma 10 kuruşa. Hem ağza girmeden, hem boğazdan geçtikten, müsâvi bir olurlar. Yalnız ağızda, o da kaç saniyede, bihûşe verir nûşe. Zevkî bir fark bulunur, daim onu aldatır o kuvve-i zâika; bedene, hem mideye kapıcı müfettişe.”²

Nursî bir başka yerde de şöyle hitap eder:

“Eskide ekser İslâm filcümle aç değildi. Tena’uma ihtiyar bir derece var idi. Şimdi ise ekseri açlığa düştü kaldı. Telezzüze ihtiyar izn-i şer’î kalmadı.”³

Bu düsturu ilk evvela kendi hayatında tatbik etti; şiarı, iktisat ve bereket ile yaşamaktı.⁴ Böyle bir yaşantıyı tercih etmesinin bir çok nedeni vardı. Bunlardan en önemlisi Razzak olan Yaradanın dışında hiçbir kimsenin minneti altına girmek istemeyişiydi.⁵ Bir diğer sebebi de şöyle ifade eder:

“Allah namına vermek, Allah namına almak lâzımdır. Halbuki, ekseriya ya veren gafildir; kendi namına verir, zımnî bir minnet eder. Ya alan gafildir; Mün’im-i Hakikiye ait şükrü, senâyı zâhirî esbaba verir, hata eder.”⁶

Birçok problemin ana kaynağı, en azından devletler düzeyinde, sıkılmaksızın uzatılan eller veya sıkılarak alan ellerdir. Bu netice itibarı ile prensiplere karşı kötü bir tavır almayı, gerekli çıkışları yapmakta sıkıntıya düşmeyi getirmektedir. Bediüzzaman bu derece bağlılığında belki aşırı görülebilir veya kendisinin ve hareketinin özel durumları vardı, denilebilir. Ancak şu bir gerçektir ki, ortaya koymuş olduğu ve bizzat tatbik ettiği örnek, dillendirmiş olduğu gerçekler fert, grup ve devlet bazında tamamen kavranıp hayata geçirilebilse birçok bela ve musibetin üstesinden gelmek mümkün olurdu. Bütün bunlardan da önemlisi, Said Nursî’nin ortaya koymuş olduğu çözümler farazi bir metodun alt başlıklarıdır. Bunlarla Said Nursî, yaşamış olduğu medeniyetin olumsuz yönlerine karşı koymaya çalışmıştır. Öyle inanıyorum ki, onun koymuş olduğu düsturlar iman ve amel gücü ile tatbik edilecek olsa, kendisinden sonraki asırlar için de küreselleşmenin olumsuz yönlerine karşı koruyucu bir zırhtır. Ve ben, Said Nursî tekrar hayata gelse bugün de, dün yaptığından farklı bir şey yapacağımı düşünmüyorum.

¹ RNK, s. 1850.

² RNK, s. 331.

³ RNK, s. 332.

⁴ RNK, s. 376.

⁵ RNK, s. 376.

⁶ RNK, s. 351.